

บทที่ 3

ความหมาย บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ และจริยธรรมของหนังสือพิมพ์

เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงบริบท (context or setting) ของหัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงความหมาย บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ และจริยธรรมของหนังสือพิมพ์

1. ความหมาย

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์เราจะสามารถทราบข่าวสาร เหตุการณ์ และสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าใกล้ตัวและไกลตัว ได้จากหนังสือพิมพ์

คำว่า "หนังสือพิมพ์" ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.2484 ระบุว่า หนังสือพิมพ์หมายความว่า สิ่งพิมพ์ซึ่งมีจำหน่าย เช่นเดียวกัน และออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่องไปมีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม

โดยทั่วไปหนังสือพิมพ์จะมีระยะเวลาที่ออกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ เป็นรายวัน หรือรายักษ์ เป็นต้น ลักษณะที่เด่นและเฉพาะของหนังสือพิมพ์จะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้เขียนเล่มเหมือนหนังสือหรือนิตยสารทั่วไป

หนังสือพิมพ์และนิตยสารจัดอยู่ในประเภทของ "สิ่งพิมพ์" ซึ่งคำว่า "สิ่งพิมพ์" ตามความหมายที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ หมายถึง สมุด แผ่นกระดาษ หรือวัตถุใด ๆ ที่พิมพ์ขึ้น รวมตลอดทั้งบทเพลง แผนที่ แผนที่ ภาพวาด ภาพระบายสี ใบบรรณคดี แผ่นเสียง หรือสิ่งอื่นใดอันมีลักษณะเช่นเดียวกัน

ลักษณะของหนังสือพิมพ์ พอสรุปได้ดังนี้

การเสนอเนื้อหา หนังสือพิมพ์มักจะมุ่งเน้นหนักไปทางการเสนอข่าวมากกว่า การเสนอบทความหรือสารคดีหรือความบันเทิง แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าหนังสือพิมพ์จะมิให้ความสำคัญในด้านบทความ แต่หากคำนึงถึงเป็นอันดับรองจากการเสนอข่าวสาร

ขนาดรูปเล่ม หนังสือพิมพ์จะมี 2 ขนาด คือ ขนาด 15" x 22" หรือที่ เรียกว่าหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ (Full Size) และขนาด 11" x 13" ซึ่งมีขนาดของหน้า ประมาณ 1/2 ของหนังสือพิมพ์ใหญ่ตามแนวนอน หรือเรียกโดยทั่วไปว่าขนาด Tabloid

ระยะเวลา สำหรับหนังสือพิมพ์นั้น ส่วนใหญ่จะออกในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ คือ ออกเป็นรายวัน ราย 3 วัน ราย 7 วัน หรือราย 15 วัน

คุณภาพ เนื่องจากหนังสือพิมพ์ออกในช่วงระยะเวลาสั้น คุณภาพในการวางรูปหน้า การเข้ารูปเล่ม การเข้าปก การเลือกแบบปก เนื้อหาสาระ การให้สี และการใช้กระดาษจะ ไม่ดีหรือทำได้อย่างประณีตเท่าสิ่งพิมพ์แบบอื่น

ผู้อ่าน ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ อ่านเพื่อให้รู้ข่าวสารต่าง ๆ ว่าวันนี้เกิดอะไรที่หน้าง มากกว่าต้องการความบันเทิง

อิทธิพลต่อผู้อ่าน หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อผู้อ่านมากกว่าสิ่งพิมพ์อื่น และอิทธิพลที่ แสดงออก หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลที่เห็นได้ชัดเจนกว่า

จำนวนผู้อ่าน ผู้อ่านหนังสือพิมพ์มีจำนวนมาก ซึ่งพิจารณาได้จากจำนวนจำหน่าย ทั้งนี้เป็นเพราะ หนังสือพิมพ์เข้าถึงผู้อ่านได้มากกว่า และเป็นเรื่องที่ผู้อ่านโดยทั่วไปสนใจ

ต้องการที่จะรู้ และอีกประการหนึ่งก็คือหนังสือพิมพ์มีความถี่ในการออกบ่อยกว่าและหาซื้อได้ง่ายกว่า จึงทำให้มีผู้อ่านมาก

2. บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

ปัจจุบันบทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะเป็นในด้านของความรับผิดชอบหรือในด้านการให้บริการแก่ผู้อ่านและประชาชนได้ขยายขอบเขตกว้างขวางกว่าที่เคยเป็นมาอย่างมากมาย โดยที่หนังสือพิมพ์มีความรับผิดชอบต่อการให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญดังต่อไปนี้

(1) หนังสือพิมพ์นำข้อเท็จจริงที่สำคัญ

หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประกาศเกี่ยวกับเรื่องเวลาการประชุม แจ้งการการตาย ของบุคคล ตลอดจนการแต่งงานและข้อเท็จจริงที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่เป็นผู้เตือนเมื่อถึงเวลาที่ประชาชนจะต้องเสียภาษีจะต้องทำการเลือกตั้ง เป็นต้น หนังสือพิมพ์จะบอกกล่าวกระตุ้นให้ประชาชนสนใจการท่องเที่ยวรายการสนุกต่าง ๆ ที่มีขึ้นในวันหยุดสัปดาห์หรือวันหยุดพิเศษ หนังสือพิมพ์จะบริการสมาคมต่างบำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ โดยบอกกล่าวหรือประกาศหมายกำหนดการประชุมนัดพิเศษต่าง ๆ ที่ถูกจัดขึ้น นอกจากนั้น หนังสือพิมพ์ยังทำหน้าที่แจ้งข่าวสารเกี่ยวกับกีฬาและกรีฑาประเภทต่าง ๆ ให้ประชาชนที่สนใจในด้านนี้ได้ทราบและติดตามผลได้เป็นระยะ ๆ อย่างไรก็ตามการรายงานข่าวหรือข้อเท็จจริงดังที่ได้กล่าวเป็นตัวอย่างแล้วทั้งหมดนี้จะต้องอาศัยความรวดเร็วหรือความทันต่อเหตุการณ์และสิ่งสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ความถูกต้อง จะต้องเป็นสิ่งที่หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงถึงตลอดเวลา

(2) หนังสือพิมพ์ให้การศึกษา

หนังสือพิมพ์จะให้ความรู้ให้การศึกษาในด้านที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภูมิ-
ศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา การเมือง การปกครอง การแพทย์ การเกษตร เคห-
กรรมศาสตร์ เป็นต้น ความรู้เหล่านี้ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านคอลัมน์และบทความต่าง ๆ
ที่มีในหน้าหนังสือพิมพ์ คอลัมน์นี้ที่มักจะเป็นและได้อ่านเป็นประจำก็ได้แก่ คอลัมน์แพทย์ ซึ่ง
เป็นคอลัมน์ที่ตอบปัญหาผู้อ่านเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพ โรคภัยไข้เจ็บ และวิธีการป้องกัน
เป็นต้น นอกจากนั้นจะมีคอลัมน์เกี่ยวกับพยากรณ์อากาศ อาหารการกิน และคอลัมน์เกี่ยว
กับความสวยงามที่สตรีส่วนใหญ่นิยมอ่าน ความสนใจ คอลัมน์เหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะเป็นการเสนอแนะ
และวิธีป้องกัน ตลอดจนให้คำแนะนำในด้านต่าง ๆ ความสำคัญในด้านการให้บริการเช่นนี้
กล่าวโดยสรุปแล้ว หนังสือพิมพ์อาศัยการวิจัยหรือการค้นพบ (research) การคัดเลือก
(selection) และการชี้แนะ (direction)

(3) หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญต่อข่าว

หนังสือพิมพ์จะต้องให้ความสำคัญต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานที่
หรือเหตุการณ์ และความสำคัญเหล่านี้ต้องสอดคล้องกับความสดและความทันต่อเหตุการณ์

(4) หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชน

หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มักจะเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่
เขาสนใจผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ โดยออกมาในรูปของบทความหรือคอลัมน์ประเภทต่าง ๆ
สำหรับหนังสือพิมพ์เองจะมีทบทวนการทบทวนที่อธิบายความ หรือขยายความของเหตุ-
การณ์ให้ประชาชนผู้อ่านได้ทราบถึงจุดยืนหรือเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ของตน หนังสือพิมพ์ซึ่ง
ทำหน้าที่เป็นเสมือนเวทีแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างหนังสือพิมพ์เองกับ
ประชาชนทั่วไป ผู้อ่านมีโอกาสดูรับความคิดเห็นจากทั้ง 2 ฝ่าย หนังสือพิมพ์จึงทำหน้าที่

บริการชุมชนระบอบประชาธิปไตยอย่างดี ซึ่งหนังสือพิมพ์จะต้องมีความเข้าใจ ความกล้า ความยุติธรรม และความยืดหยุ่นในการทำงานที่ดังกล่าว

(5) หนังสือพิมพ์ส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์

หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาและการเติบโตของชุมชนไม่ว่าในด้านารจรรยาหรือประชาสัมพันธ์ชุมชนให้โลกภายนอกได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ยังทำหน้าที่ชี้ข้อบกพร่องข้อเสียหรือจุดอ่อนของชุมชนแต่ละชุมชนให้ประชาชนได้ทราบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่พร้อมกันหลายอย่าง คือทำหน้าที่ในการจัดการแจ้งข่าวสาร สนับสนุนให้ความร่วมมือและช่วยเหลือทางการเงิน ซึ่งจะเห็นว่าบางครั้งหนังสือพิมพ์จะแบ่งเนื้อที่ในหน้าหนังสือพิมพ์สำหรับการอุทิศเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อเป็นการเพิ่มเงินหรือผลประโยชน์ในการช่วยเหลือเป็นกรณีไป

(6) หนังสือพิมพ์เป็นสถาบันย่อยในการให้บริการประชาชน

ถึงแม้หนังสือพิมพ์จะไม่ใช่อำนาจในการให้บริการประชาชนภายใต้การควบคุมของรัฐบาลเช่นกันกับสถาบันอื่นก็ตาม แต่หนังสือพิมพ์มีบทบาทสำคัญในการให้บริการดังกล่าว เพราะลักษณะธรรมชาติของหนังสือพิมพ์เอง

(7) หนังสือพิมพ์ผลิตข่าวสารและการโฆษณา

เมื่อมีการไปมาติดต่อสื่อสารขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป ข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมและมนุษย์อย่างมาก การโฆษณาสินค้ามีบทบาทสำคัญมากขึ้น เมื่อสังคมมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมและการค้าขาย การแข่งขันจึงตามมาในรูปแบบของการชักจูง

รณรงค์ เพื่อสนับสนุนสินค้าของตนให้กว้างขวางและเป็นที่รู้จัก หนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการในด้านข่าวสารและการโฆษณาอย่างมาก

(8) หนังสือพิมพ์สร้างธุรกิจชุมชน

หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานวงการธุรกิจกับประชาชนในชุมชน โดยการเป็นสื่อกลางในการโฆษณาสินค้า เพื่อให้ลูกค้าได้ผลประโยชน์ในการทราบว่า มีสินค้าอะไรบ้างที่ผลิตออกมาสู่ตลาด ประชาชนสามารถเลือกซื้อสินค้าได้จากการอ่านโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สถาบันธุรกิจบริการนั้นทำเงินให้กับหนังสือพิมพ์ปีละมากมาย

(9) หนังสือพิมพ์พิทักษ์และคุ้มกันประชา

หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประสานงานกับผู้พิทักษ์รักษากฎหมายในบางอย่างได้เป็นอย่างดี โดยที่หนังสือพิมพ์ตีพิมพ์ความลับหน้าและการเคลื่อนไหวของการทำงานของเจ้าหน้าที่ในวงราชการที่มีหน้าที่โดยตรงกับกิจการบางอย่าง เช่น ทางด้านอาชญากรรม เป็นต้น การตีพิมพ์ข่าวสารดังกล่าวจะทำให้ประชาชนได้ทราบและหาวิธีการป้องกัน จากคำเตือนที่ได้รับจากหน้าหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ยังช่วยในด้านการเผยแพร่หรือกระจายข่าวสารการทำงานที่ลับหน้าของเจ้าหน้าที่ในการติดตามคนร้าย และนอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้วในบางครั้งหนังสือพิมพ์ยังช่วยปกป้องคุ้มกันคนบริสุทธิ์จากการกล่าวหาที่ไม่ยุติธรรมได้อีกด้วย

(10) หนังสือพิมพ์ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน

หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ปกป้องประชาชนในระบอบสังคมที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะสิทธิมนุษยชนในด้านการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น

บทบาทหน้าที่ 10 ประการของหนังสือพิมพ์ในด้านการให้บริการสังคมดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น จะเห็นว่าหนังสือพิมพ์สำคัญมาก โดยเฉพาะในสังคมที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย หนังสือพิมพ์และนักหนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่สำคัญ 2 ประการควบคู่กันไปคือหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและหน้าที่ที่ต้องให้บริการ

นอกจากหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและหน้าที่ที่ต้องให้บริการแล้ว หนังสือพิมพ์ยังเป็นสื่อกลางของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน โดยหนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางการติดต่อระหว่างรัฐบาลกับประชาชน โดยหนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่ติดตามเหตุการณ์เสนอข่าวสาร ให้ข้อมูลและรายละเอียดแก่ประชาชน เพื่อการตัดสินใจและเพื่อความเข้าใจ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล โดยหนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่เป็นตัวแทน และพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของประชาชนหลาย ๆ ด้านจากบทบาทดังกล่าวนี้ จะเห็นว่าหนังสือพิมพ์เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อรัฐบาลอย่างมาก

บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือบทบาทของหนังสือพิมพ์ในการพัฒนาสังคมรัฐ จะใช้หนังสือพิมพ์เป็นแหล่งถ่ายทอดข่าวสาร สารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต การตัดสินใจ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ตลอดจนวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่นำความเจริญและการพัฒนาไปสู่สังคม ข่าวสารที่เป็นไปเพื่อการพัฒนา ได้แก่ข่าวสารที่เป็นความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การสาธารณสุข การแพทย์ การเกษตร การประมงการวางแผนครอบครัว เป็นต้น นอกจากนี้หนังสือพิมพ์จะมีบทบาทในการพัฒนาในด้านดังกล่าวแล้ว หนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทในการพัฒนาสังคมในด้านยกระดับความเป็นอยู่ ความคิดเห็นและรสนิยมของประชาชนให้สูงขึ้น ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศอย่างมาก โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย

3. จริยธรรมหนังสือพิมพ์

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า หนังสือพิมพ์และนักหนังสือพิมพ์มีหน้าที่ที่รับผิดชอบและหน้าที่ที่ต้องให้บริการ ซึ่งความรับผิดชอบและการให้บริการควรจะอยู่ในกรอบของวิชาชีพนิยมและจริยธรรม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจะขอกล่าวถึงจริยธรรมหนังสือพิมพ์แต่พอสังเขปข้างล่างนี้

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่แตกต่างจากสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ตรงที่หนังสือพิมพ์ มีลักษณะการดำเนินงานเป็นธุรกิจอย่างแท้จริง โดยมีได้ขึ้นกับรัฐ ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นธุรกิจต้องอาศัยการลงทุนเทคนิคการจัดการ เพื่อสนองตอบความต้องการทางข่าวสารของผู้อ่านได้ในทุกระดับไปพร้อม ๆ กับการ ประคับประคอง ให้องค์การอยู่รอดได้อย่างอิสระ ทว่าหันนอกจากหนังสือพิมพ์ต้องดำเนินธุรกิจให้เป็นอิสระ แล้วยังต้องคำนึงถึงภาระความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยอีกทางหนึ่ง ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์มีลักษณะเป็นธุรกิจเต็มตัวมากขึ้น เนื่องจากการลงทุนผลิตหนังสือพิมพ์สักฉบับจะต้องใช้เงินทุนจำนวนมากหลายล้านบาท เพื่อไว้ทันกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย ในปัจจุบัน จึงทำให้โอกาสในการทำธุรกิจหนังสือพิมพ์สำหรับคนทั่ว ๆ ไป เป็นไปได้ยาก ยิ่งขึ้น ด้วยข้อจำกัดทางเศรษฐกิจการลงทุนทำให้การผลิตหนังสือพิมพ์ต้องถูกจำกัดวงลงเพียงบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีสามารถออกหนังสือพิมพ์ได้เท่านั้น ความวิตกในเรื่องการผูกขาดธุรกิจหนังสือพิมพ์รวมถึงสื่อมวลชนประเภทอื่นได้เพิ่มทวีขึ้น เมื่อลักษณะหน้าที่ของกิจการมีใช้เพียงมุ่งแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว เหมือนกับธุรกิจประเภทอื่น ๆ แต่จำเป็นต้องตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบต่อ ในฐานะผู้ประกอบการที่พึงมีต่อสังคม ผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้อ่าน และการกำหนดโครงสร้างสรประชาชาติในสังคมด้วย

ปัจจัยทางธุรกิจของหนังสือพิมพ์จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่กำหนดการปฏิบัติภาระกิจทางสังคมของหนังสือพิมพ์ ว่าสามารถบรรลุภารกิจได้เหมาะสม มากน้อยแค่ไหน ปัจจัยดังกล่าวคือ

ทุน เมื่อหนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจที่ต้องลงทุนโดยไม่ต้องพึ่งอาการสนับสนุนจากรัฐ จำเป็นต้องเป็นอิสระจากความควบคุมทางสังคม ขณะเดียวกันกิจการใด ๆ ที่ต้องลงทุนจะต้องเล็งผลกำไร เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้จึงจะเป็นอิสระแก่ตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะของสื่อมวลชนให้ได้เต็มที่ การลงทุนจึงต้องสร้างผลกำไรเพื่อความอยู่รอด อาจมีผลกระทบต่อการนำเสนอข่าวทางสารทางหนังสือพิมพ์ กล่าวคือ ต้องสนองความต้องการของผู้อ่านจรรลงสังคม และค้าจุนตัวเองได้

ผู้ประกอบการ นอกจากเจ้าของธุรกิจหนังสือพิมพ์แล้วยังรวมถึงฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กรหนังสือพิมพ์ เช่น กองบรรณาธิการ กองจัดการ กองการผลิต บุคคลในฝ่ายเหล่านี้ต้องรู้จักหนังสือพิมพ์ของตนเอง และภาระหน้าที่ในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ว่าเป็นอย่างไร มีอิทธิพลต่อผู้อ่าน และสังคมอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์ในฐานะสินค้า (commodity) มีผลโดยตรงต่อการกำหนดภาพพจน์ความคิดและค่านิยมในสังคม คุณภาพของบุคคลากรในองค์กรหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งสำคัญที่มีลักษณะแตกต่างจากธุรกิจประเภทอื่นอย่างสิ้นเชิง

ผู้อ่าน ผู้บริโภคหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ต้องการแสวงหาข่าวสารข้อมูลที่เกิดขึ้นในสังคมจากหนังสือพิมพ์ งานวิจัยทางสื่อมวลชนหลายชิ้นยืนยันว่าผู้อ่านหนังสือพิมพ์ต้องการ ทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวในสังคม ลักษณะสินค้าที่จะจำหน่ายได้จึงต้องเป็นข่าวสารที่เที่ยงตรงเชื่อถือได้ ผู้อ่านประกอบด้วยคุณสมบัติ หลายประการหลากหลายทางความคิด การศึกษา สังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ข่าวสารทางหนังสือพิมพ์จึงต้องมีเนื้อหาหลากหลาย พอที่จะสนองตอบความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ในทุก ๆ กลุ่ม

กิจการหนังสือพิมพ์ จึงเป็นธุรกิจที่ผูกพันอยู่กับผู้อ่านรับใช้สร้างสรรค์สังคม เกี่ยวข้องโดยตรงกับความเคลื่อนไหวของสังคมตลอดเวลา ดังนั้นหนังสือพิมพ์อาวุโสหลายท่านระบุว่าหนังสือพิมพ์เป็น "ประหนึ่งสถาบันสาธารณะ" ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ หน้าที่ของการทำให้ข่าวสารความรู้ ให้ข้อเสนอแนะทำให้หนังสือพิมพ์สามารถส่งผลกระทบต่อสังคมได้โดยตรงในขณะที่เดียวกัน ทางด้านหนังสือพิมพ์เองก็สามารถตกอยู่ภายใต้ผลกระทบต่าง ๆ อันเกิดจากภาวะ

หรือองค์กรในสังคม หรือจากในองค์กรหนังสือพิมพ์ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ผลกระทบจากภาวะทางการเมือง ผลกระทบจากภาวะทางเศรษฐกิจ ผลกระทบจากภาวะทางการแข่งขัน ฯลฯ โดยเฉพาะเมื่อหนังสือพิมพ์กลายเป็นธุรกิจที่ต้องมีการลงทุนสูง เพราะความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีปัจจุบัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นย่อมมีเครือข่ายมากยิ่งตามลำดับ

หนังสือพิมพ์มีบทบาทในการสร้างทัศนคติ ภาพลักษณ์ของสังคมที่หนังสือพิมพ์สังกัดอยู่ ธุรกิจที่ให้อ่างข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ สามารถชี้แนะความคิดสามารถสร้างมโนคติ (Conception) เกี่ยวกับโลกทัศน์ของสังคมโดยการแสดงบทบาทเกี่ยวกับสาธารณมติได้ในหลายระดับ ซึ่งไม่เพียงแต่มุ่งขายสินค้าด้วยการรายงานข่าวสารและความคิดเห็นเท่านั้น แต่ได้ก้าวไกลไปถึงระดับของความรับผิดชอบต่อสังคมในการสร้างสรรค์พัฒนาผู้อ่านดังที่ สุภาศิริมานนท์ อดีตนักหนังสือพิมพ์อาวุโสระบุว่าหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ :

- (1) แสดงถึงระดับแห่งความคิดเห็นของประชาชน
- (2) แสดงถึงระดับแห่งศีลธรรมของประชาชน
- (3) แสดงถึงระดับบรรณนิยมของประชาชน และ
- (4) แสดงถึงระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน

หน้าที่สังคมทั้ง 4 ประการย่อมต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง รอบคอบ และเที่ยงตรง ในฐานะเป็นกิจการทางธุรกิจจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการรักษาไว้ซึ่งความสำเร็จทางธุรกิจ ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ชำรงไว้ซึ่งอิสรภาพอย่างแท้จริง เพื่อประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะ ส่วนในภาคของความเป็นประหนึ่งสถาบันสาธารณะ หนังสือพิมพ์ก็ต้องปฏิบัติภารกิจทั้ง 4 ประการอย่าง เที่ยงธรรม และบริสุทธิ์ โดยยึดหลัก แห่งความมีศีลธรรมและจริยธรรม นั่นก็คือหนังสือพิมพ์และผู้ประกอบอาชีพหนังสือพิมพ์จะต้องมีวิชาชีพนิยม และ/หรือจริยธรรม นั่นเอง

ปัญหาจริยธรรมของหนังสือพิมพ์เป็นส่วนที่มีความเกี่ยวเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการรายงานข่าวสารความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ได้อย่างถูกต้อง และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง "ความเป็นกลาง" จึงเป็นคุณสมบัติของการทำหน้าที่นักรับส่งหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ประการ ดังได้กล่าวมาแล้ว

ในฐานะองค์กรที่เป็นสื่อกลางการให้ข่าวสาร ความรู้ การศึกษาแก่สังคมอันเป็นส่วนหนึ่งของกรณีกันนั้น หนังสือพิมพ์จึงต้องทำหน้าที่ที่ผู้ตรวจสอบ (censor) ข่าวสารให้แน่นอนในอีกทางหนึ่งด้วย บทบาทนี้ให้ความสำคัญต่อเนื้อ หนังสือพิมพ์ในฐานะสื่ออิสระ เป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมดูแลช่องทาง ข่าวสารเพื่อประโยชน์ต่อผู้อ่านโดยตรง โดยบทบาทข้อนี้ หนังสือพิมพ์ถูกจัดให้เป็น "นายदान" ทำหน้าที่ตรวจสอบข่าวสารข้อมูลทั้งหลายว่าควรผ่านไปถึงผู้อ่านหรือไม่ บทบาทนี้สามารถเอื้อให้หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อการกำหนดภาวะการรับสาร สร้างทัศนคติต่อผู้อ่านและสังคม นักรับส่งหนังสือพิมพ์ทุกคนต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม จำเป็นต้องมีหลักยึดในการปฏิบัติหน้าที่สมกับที่ได้รับ ความไว้วางใจจากสังคมการรักษาความเป็นกลาง คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้อ่านในการนำเสนอข่าวสารจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องตระหนักถึงคุณค่าแห่งภารกิจอันอาจจะนำมาซึ่งผลกระทบต่อมวลชน ทั้งในเชิงบวกหรือเชิงลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสนอแนวความคิดที่ขาดข้อมูลหรือขาดความเป็นธรรม คุณค่าเหล่านี้ได้กลายเป็นหัวข้อใหญ่ของการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของหนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับการวินิจฉัยระดับความเป็นกลางในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์

ความเป็นกลางหมายถึงการที่นักข่าวและบรรณาธิการไม่มีความลำเอียงด้วยการไม่ใส่ความคิดเห็นของตนลงในรายงานข่าว โดยพยายามเสนอข่าวสารอย่างสมดุลต่อทุกฝ่าย ในเรื่องหนึ่งเรื่องใด ปราศจากความรู้สึกและอารมณ์ร่วมในการเสนอข่าวอย่างสมดุลต่อทุกฝ่ายในเรื่องหนึ่งเรื่องใด ปราศจากความรู้สึกและอารมณ์ร่วมในการเสนอข่าวแต่ละชั้น หลีกเลี่ยงการแทรกความเห็นอย่างหนึ่งอย่างใดลงในข่าวให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

Pertti Hemanus¹ ศาสตราจารย์ประจำคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนแห่งมหาวิทยาลัย Tampere ประเทศฟินแลนด์ กล่าวว่า ความเป็นกลางประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 2 อย่าง คือ คุณลักษณะเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริง (matter-of-fact character) และความไม่ฝักใฝ่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด (impartiality) องค์ประกอบรองของคุณลักษณะเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงได้แก่ ความจริง (truthfulness) และสิ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประเด็นสำคัญ (relevance) ส่วนองค์ประกอบรองของความไม่ฝักใฝ่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ได้แก่ ความสมดุล (balance) และ การนำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นกลาง (neutral presentation) กล่าวคือ ความเป็นกลางประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการ คือ การนำเสนอเนื้อหาเฉพาะที่เป็นข้อเท็จจริง (facts) และความไม่ฝักใฝ่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในกรณีที่มีความขัดแย้งกัน (impartiality) ส่วนในประเด็นการเสนอเหตุการณ์เกี่ยวข้อง (relevance) อย่างสมดุล (balance) และ ความเป็นกลาง (neutrality) นั้น น่าจะถือเป็นแนววิธีที่นักข่าวปฏิบัติเพื่อจะนำไปสู่หลักการของความเป็นกลาง (objectivity) ในวิชาชีพหนังสือพิมพ์เป็นสำคัญ ซึ่งอาจหมายรวมถึง การคัดเลือก วิจัยค้น เสนอสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง ความเป็นกลาง จึงหมายรวมทั้งความเที่ยงตรงในการรายงานเหตุการณ์และความเที่ยงธรรมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดในรูปของบทความบทวิจารณ์ด้วย

สุภา ศิริमानนท์ ได้เคยย้ำถึงความสำคัญของความเป็นกลางในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ เสมอว่า "จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์กำลังหยั่งรากลึกกลงไปทุกที ทั้งนี้เนื่องมาจากความปรารถนาที่จะพิทักษ์ปกป้อง 'ความเชื่อถือ' ของมหาชนคนอ่านที่จะพึงมีต่อหนังสือพิมพ์ไว้ให้มั่นคง หลักเกณฑ์ หรือนัยหนึ่ง 'ข้อจำกัด' ที่สำคัญข้อหนึ่งก็คือ หลักว่าด้วย 'ความจริงที่แท้จริง' (Objectivity) นักหนังสือพิมพ์ย่อมได้รับความคาดหวังจากผู้อ่านทั่วไปว่านอกเล่าข่าวสารที่เขารายงานจะหมดจดครบถ้วน, ไม่ลำเอียงไม่ว่าจะเป็นส่วนใดของข่าว นั่นคือ คาดหวังว่าเขาจะไม่สอดแทรกทัศนคติ

¹ณรงค์ศักดิ์ ศรีทานนท์, จริยธรรมนักหนังสือพิมพ์, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ส่วนตัวหรือความรักความซิงส่วนตัวลงไปในรายงานข่าวนั้น ๆ"¹ ซึ่งสามารถถือเป็นแนวการปฏิบัติเพื่อ 'ความจริงที่แท้จริง' 5 ประการต่อไปนี้²

1. ความไม่เป็นฝักเป็นฝ่าย (Impartiality) ถ้าหากรายงานข่าวที่เสนอนั้นเกี่ยวกับข้อพิพาท หรือเกี่ยวข้องกับข้อขัดแย้งของฝ่ายต่าง ๆ สองฝ่าย หรือหลายฝ่าย ไม่ว่าจะพิพาทหรือขัดแย้งกันอย่างปรากฏชัด ๆ และหรืออย่างซ่อนเร้นอาทิพราง นักหนังสือพิมพ์ผู้เสนอรายงานก็พึงผู้เสนอรายงานก็พึงต้องเสาะหาทรศนะต่าง ๆ ของทุกฝ่ายมาเสนอให้ หมดและก็ต้องเสนอด้วยความสมดุลอย่างมีเหตุผลในกรณีที่เกี่ยวข้องกับปริมาณของแต่ละทรศนะด้วย

2. ความปราศจากข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Absence of Conflict of Interest) การมีส่วนพัวพันโดยมีเหตุผลหรือจุดหมายและหรือการมีส่วนพัวพันกับองค์การแห่งใดแห่งหนึ่ง ย่อมทำให้เป็นกรณีที่เหมาะสมที่นักหนังสือพิมพ์นั้น ๆ ต้องถูกสงสัยว่าเขาจะสังกัดเป็นฝักเป็นฝ่าย

3. โอกาสของการปฏิเสธ (Opportunity of Denial) สิ่งซึ่งจะทำให้หลักเกี่ยวกับ 'ความจริงที่แท้จริง' พังพลาดหรือเอนเอียงไปได้บ้างโดยนึกไม่ถึงหรือโดยคาดไม่ถึงก็ได้แก่การตัดคู่ทาง หรือตัดโอกาส ที่จะให้คนใดคนหนึ่งปฏิเสธข้อกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีผู้กล่าวหาเขาเสีย ทั้ง ๆ ที่ว่าโดยแท้แล้วการให้โอกาสดังกล่าวนี้ ก็นับว่าเป็นขั้นตอนของหลักปฏิบัติธรรมดา ๆ แต่เนื่องจากเหตุที่ความบีบรัดของเวลาซึ่งมักจะทำให้นักหนังสือพิมพ์ต้องทำงานให้เสร็จอย่างเร่งด่วนภายในช่วงระยะเวลาอันจำกัด จนกระทั่ง นักหนังสือพิมพ์รายนั้น ๆ ไม่สามารถที่จะไปพบผู้ถูกกล่าวหาด้วยตนเองได้ โอกาสที่ผู้ถูกกล่าวหาจะแสดงข้อปฏิเสธของเขาต่อสาธารณะจึงถูกตัดออกไปโดยปริยาย...

¹สุภา ศิริमानนท์ "บทบาทของนักหนังสือพิมพ์กับการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย" วารสาร 30 ปี สมาคมนักข่าว 5 มีนาคม 2528, หน้า 178.

²สุภา ศิริमानนท์ 'องค์กรหนังสือพิมพ์' เอกสารอัดสำเนา, มพ.

หลักจริยธรรมของหนังสือพิมพ์กำหนดไว้ว่าถ้าหากจะเสนอข้อกล่าวหา ก็จะต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาเขาแสดงข้อปฏิเสธของเขาด้วย ถึงแม้ว่าผู้ถูกกล่าวหา นั้น ๆ จะเป็นคนร้ายชนิดร้ายกาจเท่าใดเพียงใดก็ตาม ทั้งนี้เพราะการกล่าวหา นั้น ๆ ยังมีข้อเท็จจริงของศาลยุติธรรม

4. การละเว้นจากความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด (Avoidance of Cronyism)

นักหนังสือพิมพ์ประเภทนักข่าวอาชญากรรมกับตำรวจตามสถานีต่าง ๆ มักจะได้รับการตำหนิหรือถูกสงสัยมากกว่านักข่าวอื่น ๆ ในข้อที่ว่ามีความลำเอียงต่อผู้ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเบาะแสข่าว เนื่องจากไปติดต่อกันอย่างใกล้ชิดกับแหล่งข่าวตลอดเวลา... ในกรณีอธิบายข้อนี้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าหากไม่ระมัดระวังให้นักแน่นความสัมพันธ์ส่วนบุคคลก็จะทรงอิทธิพลครอบงำการรายงานข่าว และ เมื่อใดที่เกิดภาวะเช่นนี้ ความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิดก็จะเป็นสิ่งซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้

5. การละเว้นเสีย จากความเคียดแค้นพยาบาท (Avoidance of Vengeance)

ตรงกันข้ามกับความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิดก็คือความเคียดแค้น ความแค้นอันนี้อาจจะเกิดขึ้นจากการที่นักหนังสือพิมพ์ไม่ได้รับความอนุเคราะห์ ก็ถือจากเจ้าหน้าที่ซึ่งเขาไปติดต่อกันเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเสาะหาข่าวสาร เขาจะแสดงความรู้สึกออกมา ในทางองเคียดแค้นพยาบาทคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษ... ความชิงชังเป็นส่วนบุคคลกลายเป็นเครื่องกีดขวางในอันที่จะทำข่าวเกี่ยวกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ... เป็นผลให้การทำข่าวไม่เป็นผลสมมาดหมาย และ เมื่อนั้นเองลักษณะการที่เรียกว่า 'ความจริงที่แท้จริง' ก็เลื่อนกลางลงหรือซบเซาลง นับว่าเป็นอันตรายต่อการปฏิบัติงาน... เจื่อนใจข้อนี้หมายความว่านักหนังสือพิมพ์จักต้อง 'ไม่ปล่อยให้ความรู้สึกส่วนตัวมีอิทธิพลครอบงำการเสนอรายงานข่าวของเขาเป็นอันขาด'

ถึงแม้ว่าหลักความเป็นกลางหรือความจริงที่แท้จริงเป็นหลักจริยธรรมสูงสุดของนักหนังสือพิมพ์ก็ตาม ปัญหาทางปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นกลางที่แท้จริงนั้น ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่เสมอว่าเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร ภายใต้อสภาพที่จำกัดแห่งเจื่อนใจของสังคมในแต่ละยุค แต่ละสมัย แต่ละแห่ง เนื่องจากรอยความหมายที่แท้จริงเป็นกลางกับสภาพแวดล้อม การทำงานที่เป็นจริงในองค์การหนังสือพิมพ์ ยังมีองค์ประกอบและเจื่อนใจบางประการที่ไม่สามารถจะเอื้ออำนวยต่อการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารได้อย่างเที่ยงธรรมเป็นกลางอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ‘ความจริงที่แท้จริง’ นั้น ถือเป็นหลักจริยธรรมข้อหนึ่งซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในงานหนังสือพิมพ์ นับเป็นหลักปฏิบัติที่นักหนังสือพิมพ์ทุกคนควรยึดถือเพื่อความถูกต้องเที่ยงธรรมในสังคม ความเป็นกลางในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ก็คือการรายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมา การยึดถือข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ การไม่ลาเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นพิเศษ การไม่เห็นแก่ประโยชน์สินจ้างรางวัล การให้ความเป็นธรรมแก่ คู่กรณีที่มีความขัดแย้งกัน การให้โอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการเสนอความคิดเห็นที่ขัดแย้งตลอดจนความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพของผู้ที่เรียกตนเองว่า ‘นักหนังสือพิมพ์’ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของงานหนังสือพิมพ์ซึ่งประการหนึ่ง ‘สถาบันสาธารณะ’ ของมวลชน

จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์

จริยธรรม (ETHIS) หมายถึงปรัชญาหรือระบบที่เกี่ยวข้องด้วยศีลธรรมเป็นหลัก ประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมหนึ่ง กล่าวโดยทั่วไป จริยธรรมเป็นมาตรฐาน หรือหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการประพฤติของคนว่าดีหรือไม่ดี เหนือสิ่งอื่นใด จริยธรรมเป็นสิ่งที่สมัครใจ (VOLUNTARY) คือใครจะประพฤติก็ได้ หรือไม่ประพฤติก็ได้

จริยธรรม เป็นเรื่องที่แตกต่างกันจากศีลธรรม ซึ่งศีลธรรมนั้นเป็นหลักปฏิบัติทางศาสนา แต่จริยธรรมนั้นมีรากฐานมาจากปรัชญา เกี่ยวพันกับหน้าที่ต่อตัวเอง และผู้อื่น เป็นเรื่องช่วยให้นักหนังสือพิมพ์มีหลักการพอที่จะตัดสินใจได้ว่า อะไรผิด หรืออะไรถูก อะไรดี หรืออะไรไม่ดี และอะไรที่รับผิดชอบ ไม่รับผิดชอบ จริยธรรม เป็นหน้าที่ที่บุคคลเลือกแล้วจึงลงมือปฏิบัติ

แม้ว่าจะมีข้อโต้แย้งในเรื่องของจริยธรรม แต่บรรดานักหนังสือพิมพ์ผู้มีสำนึก และอุดมการณ์ ต่างก็เชิดชูงานของตนไว้ระดับเดียวกับอาชีพอิสระทั้งหลาย จึงไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า บรรดานักหนังสือพิมพ์ทุกยุคทุกสมัย และไม่ว่าจะอยู่มุมใดของโลก ต่างร่ำร้องงาฬหาสิทธิ เสรีภาพและความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานหนังสือพิมพ์อยู่ทุกขณะ จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ เป็นจริยธรรมซึ่งพัวพันแนบแน่นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคม และเงื่อนไขทางธุรกิจ ดังนั้น การศึกษา

ถึงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ จึงจะต้องศึกษาจากสถาบันหนังสือพิมพ์...¹

กิจการหนังสือพิมพ์นั้น เป็นธุรกิจอย่างหนึ่งของเอกชน แต่ในอีกแง่หนึ่ง หนังสือพิมพ์ ก็เป็นประหนึ่งสาธารณะ ความที่เป็นประหนึ่งสถาบันสาธารณะนี้เอง ที่ทำให้นักหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นผู้ประกอบการสำคัญ จำเป็นต้องมีจริยธรรมกำกับการประกอบการของตนเพื่อป้องกันมิให้กิจการหนังสือพิมพ์กลายเป็นขุมแห่งอันตราย หรือเป็นแหล่งแห่งหายนะภาพ ของสาธารณะชน

งานหนังสือพิมพ์มีผลกระทบต่อสังคม สะท้อนภาวะสังคม และถือกำเนิดขึ้นมาด้วยการดึงพลังมาจากสังคม ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงจำเป็นต้องมีหลักกำหนดหรือข้อกำหนดเพื่อส่งผลกระทบกลับ ไปสู่สังคม ในแง่ที่จะช่วยเหนี่ยวรั้ง และยกระดับของสังคมให้ดีขึ้นใหม่ หลอกหลอนสังคม ภาพสะท้อนที่เที่ยงตรง และส่งเสริมให้สังคมทรงพลังที่จะก้าวรุดหน้าอย่างกล้าแกร่งยิ่งขึ้น...²

ปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวกับจริยธรรม³

1. ชีวิต

ในความเชื่อของชาติตะวันตก ชีวิตเป็นจุดหมายในตัวของมันเอง หรือเป็นที่สุดในตัว ของมันเอง (Life is an end in itself) ซึ่งแตกต่างจากความคิดทางตะวันออกที่ถือว่าชีวิต ไม่มีวันสิ้นสุด มีการเกิดชาติแล้วชาติเล่า (Reincarnation) ในศาสนาพุทธ การบันลือจุด

¹สุภา ศิริमानนท์ จริยธรรมของหนังสือพิมพ์ กองทุนสุภา ศิริमानนท์ และสำนักพิมพ์ อักษรสาส์น พิมพ์ที่อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 2530 หน้า 9.

²สุภา ศิริमानนท์ "จริยธรรมของการเสนอข่าว" สื่อมวลชนปริทัศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 กุมภาพันธ์ 2525 สถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์ คลองจั่น บางกะปิ กทม. หน้า 20-29.

³สุกัญญา สุดบรรทัด "จรรยาบรรณ" เอกสารประกอบการสอน วิชาจริยธรรม ในวิชา ชีวิตหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532.

สุดยอดของชีวิต คือความสำเร็จโดยพุทธปัญญา ต้องปราศจากกิเลสทั้งมวลไปสู่นิพพาน เป็นการละทิ้งชีวิต อันประกอบด้วยขั้นทั้ง 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ ในศาสนาพราหมณ์ ชีวิตเป็นอมตะจนกว่าจะได้รวมกับอาตมันของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของชีวิตในความหมายตะวันตกนั้น เกิดมาชาติเดียว และรอการตัดสินจากพระเจ้า ชาติเดียว ที่มีอยู่นี้จึงเป็นชาติที่มีความหมาย มนุษย์จะต้องทำทุกอย่างเพื่อให้ชีวิตนี้สมบูรณ์

ชีวิตของเรา เราต้องทำทุกอย่างเพื่อให้เกิดคุณงามความดี การทำความดีของเรา มิใช่เพื่อผู้อื่น แต่เราทำความดีเพื่อตัวของเราเองจะได้ก้าวไปสู่สมบูรณาภาพ และให้ได้ว่าใช้ชีวิต อย่างมีคุณค่า หากเราจะอุทิศชีวิต การอุทิศนั้นย่อมเป็นไปเพื่อหลักการของเรา จักได้เป็นที่ยอมรับ มิใช่เป็นไปเพื่อผู้อื่น (Kantian)

Existentialists ถือว่า คุณค่าของชีวิตอยู่ที่ว่าเราได้เติมอะไรลงไปในชีวิตนั้น ในระหว่างที่เรามีชีวิตอยู่ เราทำให้ชีวิตมีความหมายขึ้นมาหรือเปล่า เราสร้างให้มันเป็นชีวิต ที่ดีงามหรือเปล่าและจะเป็นอย่างไรไม่สำคัญ สิ่งสำคัญคือว่าคน ๆ นั้นมีหลักการในการสร้างชีวิตที่ดีหรือเปล่า

2. มนุษย์

ตามอุคตมคติแล้ว มนุษย์ คือผู้ที่พระเจ้าสร้างขึ้นมาให้เท่าเทียมกัน มนุษย์มีธรรมชาติที่จะเป็นคนดีและสมบูรณ์ ความชั่วร้ายของมนุษย์เกิดขึ้นมาเพราะสถาบันที่ชั่วร้าย ตัวอย่างเช่น ระบบสังคมบางระบบสร้างและสร้างไว้ ซึ่งความชั่วร้ายในปัจจุบันบุคคล หากมีการเปลี่ยนแปลงระบบอย่างเหมาะสม ความชั่วร้ายนั้นก็ลดลงหรือสูญสลายไป

Existentialists มองธรรมชาติของมนุษย์ว่า มีความสามารถที่จะเลือกปฏิบัติ มนุษย์มีมันสมองที่แตกต่างจากสัตว์ และความต้องการพื้นฐานของมนุษย์คือความเป็นอิสระในการเลือก มนุษย์จะต้องเลือกตัดสินใจอย่างเสรี ด้วยมันสมองของเขา (ปรัชญานี้คล้ายคลึงกับ

Rational Humanist และ Kantian) มนุษย์ต้องมีความบริสุทธิ์ใจต่อตนเอง การหลอกลวงตนเอง (self-deception) ถือว่าเป็นความเลวร้ายอย่างยิ่ง เพราะทำให้คนนั้นสูญเสียคุณค่าของความเป็นคนและสมบูรณ์ภาพของเขา การหลอกตัวเองทำให้บุคคลผู้นั้นกลายเป็นดังหุ่นยนต์ ซึ่งถูกบังคับจากกลไกภายนอก มนุษย์จะต้องเป็นตัวของตัวเอง เป็นผู้สร้างตัวเองและกำหนดชะตากรรมของตนเอง

ในระหว่างที่มนุษย์เลือกที่จะทำทุกอย่างอย่างเสรีนั้น การเลือกของเขาจะระบุออกมาเองว่า เขาเป็นคนเช่นไร (Man defines what he is, the course of choosing, and existing) ในการสร้างตัวเองนั้น มนุษย์จะต้องเอาความตั้งใจมาสร้าง เมื่อมนุษย์เลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่เขาเห็นดีแล้วว่า เขาไม่จำเป็นจะต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อผู้อื่นว่าจะเป็นคนเช่นไร แต่เขาจะต้องทำให้คนอื่น ๆ ยอมรับด้วยว่า หลักการของเขาเป็นสิ่งที่งาม

ด้วยเหตุนี้ นักหนังสือพิมพ์จึงควรเป็นมากกว่านักสังเกตการณ์ที่ไม่มีความเห็น เขาจะต้องเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ ด้วยศิลปะ อารมณ์ และบุคลิกเฉพาะตน นักหนังสือพิมพ์จะต้องต่อสู้เพื่อเสรีภาพทั้งของตนเองและผู้อื่น เพราะเหตุว่าหากมีเพียงบาง กลุ่มที่มีเสรีภาพ แสดงว่ายังจะต้องมีทราชาชย์และคณาธิปไตย (Existentialist) หลงเหลืออยู่

ส่วน Kant มีความเห็นว่า มนุษย์จะต้องมีเสรีภาพ ศิลธรรมจะมีความหมายก็ต่อเมื่อมนุษย์มีเสรีภาพ เพราะหากไม่มีเสรีภาพ มนุษย์ก็ไม่มีโอกาสคิดและเลือก สำนักทางศีลธรรมช่วยให้นักมนุษยศาสตร์สร้างความดีด้วยความปรารถนาดี (good will) ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของมนุษย์

มนุษย์เป็นจุดหมายไม่ใช่วัตถุ (ends not means) มนุษย์ย่อมเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ ด้วยสิทธิที่ตัวเองที่จะเป็นตัวของตัวเอง แต่มีในฐานะของภาพพจน์ในกระจก (mirror image) เชื่อว่ามนุษย์ที่มีเหตุผลจะเข้าไปยังจุดสุดยอดด้วยความเชื่อมั่น และรู้ว่าจุดนั้นคืออะไร คนทุกคนต้องมีเสรีภาพ และมีเหตุผลที่จะกระทำเพื่อจุดหมายของตรง Kant เคารพความเป็นอัตตาของคน และมีศรัทธาในกระบวนการของเหตุผล Kant กล่าวว่า "ข้าพเจ้ามองมนุษย์ที่มีเหตุผลอื่นว่า

เป็นจุดที่สุดในตัวของเขาเอง โดยนับถือคุณค่าของเขาที่มีเหมือนข้าพเจ้า คุณค่านั้นคือความมีเสรีภาพ"¹

ความคิดแบบ Objectivist-Humamist แตกต่างกันไปเล็กน้อย เช่น Oyn Rand มีความเห็นว่า มนุษย์ที่สมบูรณ์คือ มนุษย์ที่มีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย มีปัญญาเป็นเครื่องนำทาง ไม่ใช่ความรู้สึก สัญชาตญาณ หรือความปรารถนา ปัญญาชนคือนักคิดซึ่งทำด้วยมีความเชื่อมั่นในตนเอง นับถือตนเอง มีสิทธิในการคิด และกระทำตามความคิด

นักปรัชญาสำนัก Objectivist เห็นว่าการนับถือตนเอง (Self-Esteem) เป็นสิ่งสำคัญไม่มีอะไรผิดสำหรับารเห็นแก่ตัวและอัตตา Oyn Rand, Erich Fromm และ Eric Hoffer ย้ำความสำคัญของการนับถือตัวเอง และไว้ใจตัวเอง เพราะถ้าหากขาดสิ่งนี้มนุษย์จะหันไปยอมรับนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มวลชนหรือส่วนรวมนิยม (collectivism) ซึ่งจะทำให้มนุษย์จะต้องยอมสยบต่อเสียงส่วนใหญ่ หรือคนกลุ่มอื่น เช่น สภากาการเมือง หรือความเคลื่อนไหวของมวลชน Bertrand Russell ก็ย้ำความสำคัญของ Self Interest โดยกล่าวว่า "If all men acted from enlightened self-interest the world would be a paradise in comparison with it is"² คำว่าผลประโยชน์นี้หมายถึง ผลประโยชน์ส่วนตนที่ไม่ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น และจะต้องกระทำลงไปอย่างใช้สติปัญญา

¹Kant, I., Fundamental Principles of the Metaphysics of Morals,

The Little Library Arts Arts, New York, 1949, p. 68.

²Erich Fromm, Socialist Humanism ; an international symposium,

Garden city, N.Y., Doubleday & Company Inc., 1968.

Erich Fromm เห็นความสำคัญของการใช้ปัญญา เห็นว่า การที่มนุษย์ไม่ได้รับการฝึกให้คิด และใช้เหตุผลเป็นเพราะระบบการศึกษา หรือการที่การศึกษาบางวิธีการ ทอนความอยากที่จะคิด บุคคลมักถูกทอนความอยากที่จะคิดโดยข้อสมมุติฐานว่า ปัญหาที่ยุ่งยากเกินกว่าคนทั่วไปจะเข้าใจได้ นักหนังสือพิมพ์มักถูกจูงใจให้คิดว่าเหตุการณ์หรือเรื่องบางเรื่องยุ่งยากเกินใบสำหรับวิเคราะห์ที่วิจารณ์ที่ถูกต้อง ซึ่งความคิดนี้ นำไปสู่เทคนิคการหนังสือพิมพ์ ซึ่งยึดหลัก "ให้ข้อมูลเฉย ๆ ก็แล้วกัน" (simply swing facts) โดยไม่ให้ข้อมูลละเอียด Erich Fromm เชื่อว่า เรื่องของตนหรือเรื่องของสังคมโดยพื้นฐานแล้วเป็นเรื่องธรรมดา และสามารถสื่อสารไปให้คนอื่นเข้าใจได้ การทำให้เราหยุดการนำตัวของเราเข้าไปผูกพันกับเหตุการณ์ที่เราอ่านหมดความตื่นเต้น และทำให้ทัศนคติของเราต่อเหตุการณ์ของโลก กลายเป็นความซาบซึ้งและตายด้าน ชีวิตต้องสูญเสียโครงสร้างที่ประกอบขึ้นด้วยเศษเล็กเศษน้อย แต่ละชิ้นแยกกันและสูญเสียความหมายทั้งหมด (life loses all structure, and is composed of many little pieces, each separates from the other and lacking any sense as a whole)¹

3. เสรีภาพ

เสรีภาพเป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ทำให้มนุษย์สามารถเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เพราะเขามีเสรีภาพในการเลือกด้วยเหตุผล และหลักการ เสรีภาพเป็นพื้นฐานของจริยธรรม สิ่งใดที่ไม่ได้สร้างจึ้นจากเสรีภาพ หรือไม่เอื้อต่อเสรีภาพ สิ่งนั้นไม่ใช่อจริยธรรม

Albert Camus นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ชาวฝรั่งเศสเคยกล่าวไว้ว่า เสรีภาพอาจก่อให้เกิดได้ทั้งสิ่งดีและเลว แต่ถ้าไร้เสรีภาพจะไม่ก่อให้เกิดอะไรเลย นอกจากความชั่วร้าย หนังสือพิมพ์ก็เหมือนมนุษย์ เสรีภาพเป็นโอกาสที่จะทำห้ดีขึ้น ในขณะที่ความเป็นทาสทาคความ

¹Erich Fromm, Socialist Humanism ; an international symposium, Garden city, N.Y., Doubleday & Company Inc., 1965.

เลวร้ายมาเห็นแต่อย่างเดียว ("When the press is free it may be good and bad but certainty without freedom it can never be anything but evil, For the press, as for man, freedom is the opportunity to become better : servitude is the certainty of becoming worse")¹

Existentialist มองความรับผิดชอบว่าเป็นตัวดวงเสรีภาพ มนุษย์มีความรับผิดชอบต่อตัวเอง ต่อการกระทำของเขา และต่อผลที่จะเกิดขึ้น คนอื่นไม่อาจรับผิดชอบต่อความประพฤติปฏิบัติของอีกคนหนึ่งได้ คนแต่ละคนต้องเป็นอิสระและรับผิดชอบต่อการกระทำของคนโดยพิจารณาหลักการ การเลือกเพื่อตนเอง คือการเลือกเพื่อคนอื่นด้วย Sater กล่าวว่า "man is condemned to be free" เราต้องเลือก เพื่อตัวเราเองและผู้อื่น โดยไม่จำเป็นต้องแน่ใจถึงที่สุดว่า การเลือกของเรานั้น "ถูก" แท้

สำหรับ Existentialists และ Kant เสรีภาพเป็นพื้นฐานของพฤติกรรม เป็นข้อต่อรองของการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม เป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าเสรีภาพมีอันตราย และยังปลุกฝังเมล็ดที่จะทำลายตัวเองไว้ในตัวเองอีกด้วย นิโคลาส เบิร์ดเยฟ (Nikolai Berdyeay) เคยกล่าวไว้ว่า "โศกนาฏกรรมของระบบโลก คือโศกนาฏกรรมของเสรีภาพ มันเกิดขึ้นจากภายในตัวจักรกลของเสรีภาพ เกิดขึ้นจากพลังของมันเอง ซึ่งอาจนำไปสู่สภาวะตรงข้ามได้" (The tragedy of the world process is that of freedom; it is born of the inner dynamics of freedom, of its capacity of chaging into its opposite)²

¹Albert Camus, The outsider. Tramlated from the French by stuart Gilbert with an introduction by Cyrill Connolly. London, Hamish Hamilton, 1960.

²Kant, Immanuel.

เสรีภาพอาจเป็นอันตราย และทำให้คนหลายคนเกรงกลัวที่จะต่อสู้เพื่อหลักการนี้จึงพยายามหนีไปเสียจากแนวทาง อย่างไรก็ตาม เสรีภาพก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนต่อระบอบประชาธิปไตยต่อเสรีชน และต่อนักหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีความหลากหลายในพื้นฐานและความคิด เพราะเสรีภาพทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ ทำให้มนุษย์รู้จักสร้างสรรค์ นักหนังสือพิมพ์ ที่เป็นเอกซิสเตนเซียลิสต์ ต่อด้านชีวิตของมนุษย์ทุกชนิด แม้ในระบบสื่อสารมวลชนเองก็มีจุดบอด และทำลายเสรีภาพ ซึ่งต้องแก้ไข

พวก Objectivist-Humanist มีความเห็นคล้าย ๆ กัน แต่เน้นหนักในเรื่องของเหตุผล ผู้ที่มีความคิดนี้ เช่น Oyn Rand เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลกับเสรีภาพ และเหตุผลต้องการเสรีภาพ ความเชื่อมั่นในตัวเอง และความนับถือตนเอง เมื่อใดก็ตามที่นักหนังสือพิมพ์เสื่อมศรัทธาในเหตุผล เมื่อนั้นคือ เขาได้ตายไปแล้ว เมื่อเขามีเหตุผลและนับถือตนเอง เขาต้องคิด และแสดงปัญญาในข้อเขียนของเขา เขาจะต้องไม่เพียงแต่บ่อนข้อมูล จนกระทั่งผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นักหนังสือพิมพ์ จะต้องเพ่งมองดูใจของตัวเอง คิดหาทางออกหรือวิธีแก้ไขปัญหาต่าง ๆ หากไม่ทำเช่นนี้ เพราะว่าเป็นของยาก นักหนังสือพิมพ์ จะกลายเป็นคนที่ไม่คิดไม่ใช้เหตุผล (misologist) โดยไม่รู้ตัว

เหตุผล เป็นหลักของนักหนังสือพิมพ์ หากปราศจากสิ่งนี้ เขาจะกลายเป็นหุ่นห่านคนอื่นเขิน ไม่จำเป็นของตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งเลวร้ายยิ่ง

Kant เน้นความสำคัญของเสรีภาพเช่นกัน เขากล่าวว่าศีลธรรมจะมีความหมายก็ต่อเมื่อมนุษย์มีเสรีภาพที่จะคิดและทำอย่างมีศีลธรรม ถ้าถูกกดขี่เขาอาจจะต้องทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรมตามบัญชาจากเบื้องบนได้ เขากล่าวว่า เสรีภาพที่แท้จริงคือความสามารถที่จะสร้างพฤติกรรมโดยใช้เหตุผล ดังนั้น มนุษย์จึงมีหน้าที่ทั้งต่อเสรีภาพและต่อเหตุผล หน้าที่ของมนุษย์ขึ้นอยู่กับหลักการ (principle) ของบุคคล คานท์กล่าวว่า "ข้าพเจ้ามองมนุษย์คนอื่นที่มีเหตุผลว่า เป็นจุดที่สุกในตัวของเขาเอง โดยนับถือคุณค่าที่เขาที่มีเหมือนข้าพเจ้า และเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าแสวงหาที่จะต่อสู้อันตัวของข้าพเจ้าเอง คือ เสรีภาพ ถ้ามนุษย์นับถือเสรีนิยม เขานับถือและมีหน้าที่ต่อมัน

ในหลักการและจะต่อสู้เพื่อเสรีภาพในทุกหนทุกแห่ง ในทุกบุคคลในทุกเวลา หากเขานับถือเสรีภาพ เขาจะนับถือมันในฐานะที่มันเป็นหลักปฏิบัติ แม้เขาจะไม่นับถือสิ่งที่นักหนังสือพิมพ์อื่น ๆ ปฏิบัติไปแล้ว กล่าวคือ เขานับถือหลัก ไม่นับถือผล เสรีภาพ ย่อมควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ

4. สัจธรรม (Truth) และความดีงาม (Virtues)

Plato¹ กล่าวว่า ผู้คนที่ดีควรมีความฉลาด (wisdom), ความกล้าหาญ (courage), และอารมณ (temperance หรือความสามารถในการผสมผสานเหตุผลของตน ให้เข้ากับธรรมชาติอื่น ๆ ของมนุษย์) และความยุติธรรม (justice) และจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อความจริง (truth)

แต่อะไรคือ สิ่งที่น่าจะเป็นความดี (virtues) หรือศีลธรรม (morality) หรือความจริง (truth)

หากเป็นแนวความคิดแบบอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian ผู้เน้นในความคิดแบบนี้คือ Jeremy Bentham และ John Stuart Mill) จะชี้ว่าการกระทำที่ดี คือ การกระทำที่นำประโยชน์สุขสูงสุดมาให้แก่คนส่วนมากที่สุด

แต่ Existentialists จะเน้นที่หลักจริยธรรม จะเป็นจริยธรรมใดก็ตามที่เมื่อการกระทำให้เกิดเสรีภาพ สิ่งใดไม่เอื้อเสรีภาพ สิ่งนั้นไม่ใช่จริยธรรม ถึงที่จะถือว่าเป็นความดีนั้นไม่ไร เพราะว่าคุณศีลธรรม แต่เพราะว่าได้ผ่านการเลือกอย่างใช้สติปัญญา และเหตุผล ต้องด้วยหลักการ และหน้าที่ที่ควรกระทำเป็นสากล คือหน้าที่ที่ทุก ๆ คนต้อง กระทำร่วมกัน

¹Plato (427-347 B.C.) นักปรัชญาชาวกรีก ศิษย์ของโซเครตีส

ความดี ผูกพันกับเสรีภาพ คือต้องมีเสรีภาพเสียก่อน มนุษย์จึงทำความดีได้หากถูก
บงการจากเบื้องบน มนุษย์จะตกอยู่ภายใต้ความเลวร้าย อยู่ในสภาพของทาส ไม่อาจจะสร้าง
ความดีงามได้

ความดีงามเกิดขึ้นจากการนับถือตนเอง ไม่หลอกตนเอง (self-deception)
การหลอกตัวเองเป็นความชั่วร้ายทำให้มนุษย์เสียคุณค่าของความเป็นคน กลายเป็นเพียงหุ่นยนต์
ซึ่งถูกบังคับจากกลไกภายนอก

ความดีงามเกิดขึ้นจากความมีอิสระในการเลือกและการกระทำของมนุษย์ ความดีงาม
สร้างมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่เพียบพร้อม

Kant เห็นว่า จริยธรรม คือ หลักการที่ส่วนยอมรับกันเป็นสากลว่าเป็นของดี เป็น
สำนักทางศีลธรรมที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำ เป็นความปราถนาดี (a
good will) คือ ความตั้งใจที่จะกระทำตามหน้าที่ โดยหน้าที่นั้น คือเป็นข้อบังคับที่จะต้องปฏิบัติ
เพราะมันเป็นสิ่งที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า เป็นความดีงาม

เราจะรู้ว่าสิ่งนั้นถูกหรือผิด ไม่ใช่เพราะการยอมรับจากสังคม หรือเพราะความรู้สึก
บอกว่าผิดหรือถูก แต่เรารู้ว่ามันผิดหรือถูกเพราะเหตุผล

การทำถูกจริยธรรม คือ การทำตามหน้าที่ หรือเพื่อหลักการใดหลักการหนึ่งโดยไม่
จำเป็นต้องพิจารณาถึงผลพฤติกรรมที่เป็นจริยธรรมหมายความว่า ข้าพเจ้ากำลัง ทำในวิธีการ
ที่ข้าพเจ้าสามารถจะหวังได้ว่า หลักการของข้าพเจ้าสามารถจะเป็นกฎสากล นักหนังสือพิมพ์
ในแนวคานเทียน (Kantian) จะตัดสินใจกระทำสิ่งใด ก็คือ สิ่งที่เขาหวังจะเห็นนักหนังสือพิมพ์
คนอื่น ๆ กระทำอย่างเขา เขาจะต้องไม่แถลงความจริง เพราะเขาเห็นว่ามิใช่เหตุผลที่ดีใน
การแถลง เช่น ผลประโยชน์ เขาจะต้องไม่พิจารณาถึงผล เขาจะต้องกระทำเพราะเขารู้สึกว่า

เป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำเช่นนั้น และไม่ต้องถามว่า นักหนังสือพิมพ์คนอื่น ๆ จะใช้หลักจริยธรรม
บทบาท ความดี เป็นจุดที่สุดในตัวของมันเอง

สำหรับ Kant นักหนังสือพิมพ์ต้องไม่โกหก "เป็นความผิดแก่นักหนังสือพิมพ์โกหก"
ความหมายแรกเป็นการบังคับ ส่วนความหมายที่สองเป็นการตัดสินใจ ซึ่งนักหนังสือพิมพ์อาจจะ
ละเลยไม่ปฏิบัติก็ได้ ถ้านักหนังสือพิมพ์มีหลักการว่า "ข้าพเจ้าจะไม่กล่าวเท็จ" เขาจะไม่โกหก
เลย ในทุกโอกาส ความไร้จรรยาบรรณเกิดขึ้นเมื่อคนไม่กล่าวเท็จ เพียงในบางโอกาส คนที่
ไม่ยอมเห็นนักหนังสือพิมพ์ถูกเบียดเบียนไปมาโดยการกดขี่ของสังคม และเรื่องส่วนบุคคล
นักหนังสือพิมพ์จะรักษาความจริงเพราะเขาต้องการให้นักหนังสือพิมพ์ทุกคนรักษาความจริง
เป็นหน้าที่ของเขาที่มีต่อหลักการ ไม่ใช่เพื่อหวังผลอื่นใด

ความคิดของ Kant ตรงข้ามกับ Antinomianism หรือ Relativism ซึ่งเป็น
ศีลธรรมที่ไร้กฎเกณฑ์ ในขณะที่ Kant ถือว่าคน ๆ นั้นทำดี ถ้าในขณะที่เขากระทำนั้นเขาต้องการ
ให้คนอื่น ๆ ทำเหมือนเขา หากตกอยู่ภายใต้สถานการณ์อันเดียวกัน (A person is acting
ethically he would be willing to see his rule applicable everyone
who is in a similar situation)

หลักของ Kant เป็น duty ethics (หรือจริยธรรมที่ถูกกำหนดโดยหน้าที่) พวก
Antinomianist จะถือว่า การตัดสินใจต้องเป็นไปตามสัญชาตญาณหรือบางครั้งอาจจะด้วยอารมณ์
หรือไร้เหตุผลก็ได้เหมือนกัน กึ่งกลางระหว่าง Kant กับ Relativist คือ Situationist
บุคคลเหล่านี้เชื่อว่า คนเราต้องมีหลักเกณฑ์ของการกระทำ แต่อาจแก้หลักเกณฑ์ได้ตามสถานการณ์
นักหนังสือพิมพ์ที่เป็น situationist คือนักหนังสือพิมพ์ที่มีหลักเกณฑ์ว่า ความจริง (truth)
คือสิ่งสำคัญ แต่เมื่อจำเป็นอาจจะบิดเบือนข่าว หรือบางครั้งอาจจะต้องโกหก

จริยธรรมของมาคิอาเวลลี (Machiavelli ethics) ซึ่งเป็น situationist
แขนงหนึ่งกล่าวว่า "Ruler should not depart from what is morally right if

he can observe it, but should know how to adopt what is bad when is obliged to"¹ หรือผู้ปกครองที่ไม่พึงบ้ายเบนจากศีลธรรม แต่พึงรู้ว่าตนย่อมสามารถทำสิ่งผิดศีลธรรมได้ ถ้าจำเป็น

จากแนวคิดในเรื่องชีวิต มนุษย์ เสรีภาพ และสังคมและศีลธรรมและความดีงาม จะเห็นได้ว่า ทั้ง 4 อย่างนี้มีความสัมพันธ์กัน เป็นแนวความคิดแบบ Deontological Kant Ethics คือเน้นในหลักโดยไม่คำนึงถึงผลซึ่งขัดแย้งกับแบบ Teleological ซึ่งเป็นผลที่จะเกิดกับคนส่วนใหญ่ แบบ Deontological นี้ มีสำนักทางความคิดหลักคือ Existentialism, Kant และ Objectivist Humanist ส่วน Teleological นั้นเป็นแนวความคิดของ พวก Utilitarian

หากถือตามหลัก Deontological นักหนังสือพิมพ์จะมีลักษณะดังได้กล่าวแล้วข้างต้น และคำว่า จริยธรรม หรือจรรยาบรรณ ก็จะมีขอบเขตที่ตั้งสำนักต่าง ๆ ระบุไว้แต่หากถือตามหลัก Teleological จริยธรรมก็จะมีอีกลักษณะหนึ่ง ถือเป็นผลที่จะเกิดกับคนทั่ว ๆ ไป

เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบรายละเอียดของจรรยาบรรณและสิ่งพิมพ์ ผู้วิจัยขอยกจรรยาบรรณและสิ่งพิมพ์ทั้งของต่างประเทศและไทยข้างล่างนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Machiavelli, N. The Prince (1515). Translated by Marriott, W.K. and reprinted in Hutchins, R.M., (Ed.). Great Books of the Western World, Vol. 22. Chicago : Encyclopaedia Britannica, 1952.

(1) จริยธรรม หรือจรรยาบรรณกำหนดพื้นฐานวิชาชีพการประชาสัมพันธ์ของสมาคมการประชาสัมพันธ์แห่งสหรัฐอเมริกา (CODE OF PROFESSIONAL STANDARDS FOR THE PRACTICE OF PUBLIC RELATIONS, PUBLIC RELATIONS SOCIETY OF AMERICA)¹

จรรยาบรรณนี้กำหนดขึ้นโดยสมาคมการประชาสัมพันธ์แห่งสหรัฐอเมริกาได้กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างไว้ซึ่งมาตรฐานอันสูงส่งในการให้บริการแก่สาธารณชน ตลอดจนกำหนดไว้ให้บรรดานักประชาสัมพันธ์ที่เป็นสมาชิกของสมาคมประพฤติกกรรมตนให้เหมาะสมแก่การประดับตราของสมาคมที่แสดงถึงหลักประกันในจรรยาบรรณอันสูงส่งของสถาบันแห่งนี้จรรยาบรรณนี้เป็นเครื่องรับรองว่าการประชาสัมพันธ์เป็นวิชาชีพแขนงหนึ่งที่ประชาชนจะพึงให้ความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานอันซื่อสัตย์ และผู้ที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์จะพึงยึดมั่นประพฤติปฏิบัติตนให้ดีที่สุดเพื่อนำมาซึ่งประโยชน์สุขของประชาชนโดยส่วนรวม

1. สมาชิกมีหน้าที่ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ขอบรรณต่อลูกค้าของตนหรือต่อ นายจ้าง ไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือปัจจุบันก็ตาม อีกทั้งต้องให้ความเป็นธรรมต่อเพื่อนสมาชิก ด้วยกันและต่อ และต่อประชาชนด้วย
2. สมาชิกจะต้องดำเนินชีวิตในการประกอบวิชาชีพนี้เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยส่วนรวม
3. สมาชิกมีหน้าที่ยึดมั่นในมาตรฐานแห่งวิชาชีพนี้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องแม่นยำ การยึดมั่นในสัจจะและการมีรสนิยมที่ดี

¹จากต้นฉบับภาษาอังกฤษของ Public Relations Society of America

4. สมาชิกจะต้องไม่ทำตนเป็นผู้ฝึกฝายาฝายหนึ่งที่มีผลประโยชน์แข่งขันหรือขัดกันอยู่โดยมิได้รับคำยินยอมจากคู่อริที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ สมาชิกยังมีบังคับควบคุมตนเองเข้าไปอยู่ในฐานะหาประโยชน์ใส่ตน หรือใช้ตำแหน่งหน้าที่ที่กระทำการอันเป็นการขัดกับภาระหน้าที่และความรับผิดชอบที่ตนมีอยู่กับลูกค้า เพื่อนสมาชิก หรือประชาชนโดยมิได้ชี้แจงข้อเท็จจริงทั้งหลายอันเกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

5. สมาชิกจะต้องประพฤติและปฏิบัติแต่สิ่งที่จะสร้างหรือธำรงไว้ซึ่งความมั่นใจให้แก่ลูกค้าหรือนายจ้างของตนทั้งในอดีตและปัจจุบัน และจะต้องไม่รับรางวัลสินจ้างหรือรับจ้างทำงานซึ่งอาจมีผลทำให้ต้องเปิดเผยหรือนำเอาความลับดังกล่าวมาเปิดเผยจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายหรือเกิดอคติแก่ลูกค้าหรือนายจ้างของตน

6. สมาชิกต้องไม่ปฏิบัติตนไปในทางที่ทุจริตต่อบุรณภาพ และช่องทางแห่งการติดต่อสื่อสารไปยังประชาชน

7. สมาชิกจะต้องไม่จงใจที่จะเผยแพร่ข่าวสารที่ผิดพลาดหรือชี้แนะให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้น และสมาชิกจะต้องระมัดระวังด้วยการหลีกเลี่ยงมิให้มีการเผยแพร่ข่าวสารที่ผิดพลาดจากความเป็นจริงหรือข่าวสารที่ชวนให้เกิดการเข้าใจกันขึ้น

8. สมาชิกจะต้องพร้อมเสมอที่จะระบุให้ประชาชนทราบว่าแหล่งที่มาของข่าวสารที่ตนเป็นผู้รับผิดชอบนั้นมาจากแห่งใด ซึ่งหมายรวมถึงชื่อของผู้เป็นลูกค้าหรือนายจ้างที่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดหาข่าวสารนั้น ๆ ไปด้วย

9. สมาชิกจะไม่ใช้บุคคลหรือองค์การที่ตนฝึกฝายมาปฏิบัติงานเป็นตัวแทนในกิจการใดกิจการหนึ่งที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้เป็นการแน่นอนแล้ว หรือปฏิบัติคล้ายกับว่าจะดำเนินงานโดยอิสระไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่โดยแม้จริงแล้วกลับแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือประโยชน์อันไม่เปิดเผยของตน หรือของลูกค้า หรือนายจ้างของตน

10. สมาชิกจะไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการจงใจที่จะทำให้เกิดชื่อเสียงหรือการปฏิบัติงานของสมาชิกผู้อื่นอันเกิดความเสื่อมเสียมัวหมอง แต่ถ้าหากปรากฏว่าสมาชิกมีหลักฐานว่าสมาชิกผู้อื่นเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย หรือปฏิบัติขัดต่อจรรยาบรรณหรือมีการกระทำอันไม่ชอบธรรม ซึ่งหมายรวมถึงการประพฤติละเมิดจรรยาบรรณนี้ สมาชิกมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ของสมาคมทราบ เพื่อดำเนินการอันควรแก่กรณีตามที่ได้กำหนดระบุไว้ในกฎข้อบังคับของสมาคมมาตราที่ 13

11. สมาชิกจะต้องไม่ใช้ชีวิตการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ลูกค้าของสมาชิกผู้อื่น หรือแก่นายจ้าง หรือแก่ผลิตภัณฑ์ ธุรกิจ หรือบริการของลูกค้า หรือนายจ้าง
12. ในการจัดเสนอบริการแก่ลูกค้า หรือนายจ้าง สมาชิกจะต้องไม่รับค่าตอบแทน หรือค่านายหน้า หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการบริการอื่น ๆ จากลูกค้าหรือนายจ้างของตนเท่านั้น เว้นแต่ลูกค้าหรือนายจ้างจะยินยอมมาให้ทำเช่นนั้นได้
13. สมาชิกจะต้องไม่ให้ข้อเสนอแนะบริการแก่ผู้ที่จะเป็นลูกค้าหรือนายจ้างในทางนองที่ ค่าตอบแทนหรือค่าบริการเหล่านั้นขึ้นอยู่กับการณ์มาซึ่งผลที่หวังบางประการและสมาชิกไม่บังคับที่จะเจรจาให้ลูกค้าหรือนายจ้างทำสัญญาจ่ายค่าตอบแทนแก่ตนในรูปแบบนั้น
14. สมาชิกจะต้องไม่แทรกแซงก้าวท่ายการรับจ้างงานตามวิชาชีพของสมาชิกผู้อื่นในกรณีที่ได้รับจ้างดำเนินงานสองแห่งพร้อม ๆ กัน งานทั้งสองแห่งนั้นจะต้องไม่ขัดผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน
15. สมาชิกจะต้องละเว้นไม่เกี่ยวข้องกับองค์การใด ๆ ทั้งที่ เมื่อทราบหรือรับทราบการปฏิบัติงานให้แก่องค์กรนั้นต่อไปจะยังผลให้สมาชิกผู้นั้นต้องละเมิดหลักการแห่งจรรยาบรรณนี้
16. สมาชิกผู้ได้รับเชิญให้มาเป็นสักขีพยานในการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ข้อบังคับของจรรยาบรรณนี้ จะต้องมาปรากฏตัวตามคำเชิญ ยกเว้นในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยจึงจะอนุญาตให้ขาดจากการเป็นพยานได้
17. สมาชิกจะต้องให้ความร่วมมือกับเพื่อนสมาชิกอื่น ๆ ในการช่วยกันสร้าง รักษา ให้มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักแห่งจรรยาบรรณนี้

(2) คุณธรรมด้านการหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เป็นสถาบันสำคัญในสังคมตลอดเวลาอันยาวนานนับแต่หนังสือพิมพ์ฉบับแรกเกิดขึ้นในฐานะสถาบัน หนังสือพิมพ์มีสถานภาพที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการคือ 1) สถาบันการศึกษา 2) สถาบันความเที่ยงธรรม และ 3) เป็นสมบัติของประชาชน

ด้วยสถานภาพดังกล่าวนี้เอง หนังสือพิมพ์จึงต้องประพฤติปฏิบัติหรือมีคุณธรรม บางประการในฐานะผู้ให้ความรู้และเปิดตลาดเสรี เพื่อสร้างความคิดเห็นให้แก่ผู้อ่าน ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้อาจเกิดขึ้นจากจิตสำนึกรับผิดชอบในภาระหน้าที่ การยึดหลักศาสนาและการประกอบธุรกิจ คุณธรรมที่กล่าวถึงอาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การทำตนให้เป็นที่รัก หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกว่าหนังสือพิมพ์เป็นเสมือนที่พึ่งและเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ของตนได้เมื่อต้องการ
2. การทำตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในความถูกต้องของข่าวสารที่เสนอ สามารถยึดถือเป็นแบบอย่างได้ตลอดเวลา
3. การทำตนให้น่าเอาอย่าง ได้แก่ การทำตนให้มั่นคงเป็นที่น่าเคารพยำเกรงในฐานะแหล่งสรรพปัญญาความรู้
4. รู้จักพูด (เขียน) หมายถึง การรู้จักกาลเทศะ ความควรไม่ควรในการที่จะให้ข้อมูลข่าวสารทั้งในแง่ของการแนะนำ ตักเตือน และวิพากษ์วิจารณ์
5. การรู้จักฟังคำตักเตือนและวิพากษ์วิจารณ์ ได้แก่ การทำตนให้พร้อมที่จะรับฟังการตักเตือนติเตียนและการท้วงติงจากผู้อ่าน และพร้อมที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา
6. การรู้จักชี้แจงแถลงเรื่องได้อย่างลึกซึ้ง โดยการแสวงหาความรู้ ใตถามในสิ่งที่ตนเองไม่เคยรู้มาก่อน
7. การไม่แนะนำเรื่องเหลวไหล ได้แก่ การชักจูงผู้อ่านไปในทางเสื่อมเสีย ไม่เสนอเรื่องเหลวไหลไร้สาระ หรือเรื่องหยาบโหลน ลามกอนาจาร ก่อกิเลสยังผู้อ่าน ตลอดจนการไม่ใช้สีลาการเขียนเพื่อให้เกิดความสามัคคี
8. การเป็นผู้ผดุงความเที่ยงธรรม หมายถึง การปฏิบัติตนในการให้และรักษาความเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงเข้าข้างใดข้างหนึ่ง โดยมีบรรณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องกำกับ ไม่ว่าจะเป็นความเที่ยงธรรมในอาชีพ ความเที่ยงธรรมในการศึกษา ความเที่ยงธรรมในวิถีศรัทธา ความเที่ยงธรรมในทางนิติธรรม เป็นต้น

9. การรู้จักควบคุมตนเอง การควบคุมตนเองมีธรรมชาติเป็นฐานในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ดังนั้น ในการประกอบอาชีพนักนิเทศศาสตร์ด้านการหนังสือพิมพ์ การควบคุมตนเอง จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะโดยลักษณะของอาชีพ นักหนังสือพิมพ์อาจใช้เสรีภาพได้เกินขอบเขตโดยไม่รู้ตัวและโดยที่สังคมก็ไม่อาจจะว่ากล่าวตักเตือนหรือจัดขวางได้ ปกติการควบคุมตนเองของนักนิเทศศาสตร์ด้านหนังสือพิมพ์อาจจะอยู่ในกรอบใหญ่ที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

9.1 การควบคุมตนเองด้วยมโนธรรม กล่าวคือ เป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นในตนเอง โดยไม่มีผู้ใดสอนไม่มีผู้ใดบอก กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มีจิตสำนึกในบาป บุญ คุณ โทษต่อการกระทำของตนเอง

9.2 การควบคุมตนเองด้วยศีลธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชอบ หรือ ประพฤติในสิ่งที่ควรประพฤติและละเว้นการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ควรประพฤติปฏิบัติ เช่น ไม่พูดเท็จ เพื่อเท็จ แต่มีการเสียสละความสุขของตนเองเพื่อผู้อื่น หรือมีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นต้น

9.3 การควบคุมตนเองด้วยนิติธรรม หมายถึง การมีกฎหมายมาเป็นเครื่องกำกับเพื่อให้เกิดการควบคุมตนเอง เกิดขึ้นเมื่อผู้บริหารหรือรัฐพิจารณาเห็นว่า นักนิเทศศาสตร์ด้านหนังสือพิมพ์มีการใช้เสรีภาพจนเกินขอบเขตหรือการควบคุมตนเองด้วยมโนธรรมและศีลธรรมมีน้อยเกินไป จนอาจเป็นอันตรายต่อสังคมจึงได้มีการออกกฎหมายระเบียบตลอดจนข้อบังคับอื่น ๆ มาเป็นกรอบแห่งการปฏิบัติ ซึ่งปัจจุบันอาชีพนิเทศศาสตร์ด้านการหนังสือพิมพ์ อยู่ภายใต้ข้อกำหนดหรือกฎหมายที่รัฐออกมาเพื่อปกป้องและปราบปรามนักหนังสือพิมพ์ผู้ไม่ประพฤติธรรมหลายฉบับที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ประมวลกฎหมายวิธีปฏิบัติการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรมและเยาวชน พ.ศ. 2494 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เป็นต้น

(3) จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์

โดยความห่วงใยต่ออาชีพนักหนังสือพิมพ์และมองเห็นความจำเป็นของการที่นักหนังสือพิมพ์ควรมีจริยธรรมไว้เป็นทางปฏิบัติ เพื่อความมีศักดิ์และปณิธานแห่งอาชีพของตน คณะกรรมการบริหารของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ให้ประชุมปรึกษากันในการประชุมครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2510 มีมติกำหนดจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ไว้ดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบ : ได้แก่ การรับผิดชอบต่อผลประโยชน์อันชอบธรรมของปัจเจกชนสถาบัน ประเทศชาติ ศาสนา และราชบัลลังก์ ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ "กิจจณฺหาร"
2. ความรับผิดชอบ : ได้แก่ เสรีภาพที่มีความรู้สึกรับผิดชอบกับ ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ "บวรณา" หรือ "ธรรมาริบัติ"
3. ความเป็นไท : ได้แก่ ความไม่ตกเป็นทาสของใครทั้งกายและจิตใจ จะโดยอามิสสินจ้างอื่นใด ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ความไม่ตกเป็นทาสของ "อกุศลมูล"
4. ความจริงใจ : ได้แก่ ความไม่มีเจตนาบิดเบือน ผิดพลาดต้องรีบแก้ไข ตรงกับหลักธรรมในพุทธคือ "สังขะ"
5. ความเที่ยงธรรม: ได้แก่ ความไม่ลำเอียง หรือความไม่เข้าใครออกใคร ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ความไม่มีอคติ 4 ประการ หมายถึง ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก โทษาคติ ลำเอียงเพราะชัง โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง และภยากติ ลำเอียงเพราะกลัว
6. ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา : ได้แก่ การปฏิบัติอันดีงาม ไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์ของสาธารณะ ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ "สุปฏิบัติ"
7. ความมีมารยาท : ได้แก่ การใช้ภาษาและภาพที่ไม่หยาบโลนและลามกอนาจาร หรือสื่อไปในทางดั่งกล่าว ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ "โสเจยยะ" หรือ "อาจารย์สมบัติ"

(4) จรรยาบรรณวิชาชีพของสื่อมวลชน

จรรยาบรรณวิชาชีพ (professional ethics) หมายถึง กฎเกณฑ์ ความประพฤติ หรือมารยาทในการประกอบวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละสาขา ซึ่งเมื่อกำหนดขึ้นแล้วเรียกกันว่า "จรรยาบรรณ" คือ ประมวลกฎเกณฑ์ความประพฤติหรือประมวลมารยาทของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ผู้ประกอบวิชาชีพย่อมมีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพแตกต่างกับผู้ประกอบธุรกิจ เพราะผู้ประกอบวิชาชีพต้องทำงานตามหลักการโดยใช้หลักวิชานั้น ๆ และมุ่งถึงบริการมากกว่าการหาเงิน จึงต้องมีจรรยาบรรณสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้น ส่วนผู้ประกอบธุรกิจจะทำงานโดยมุ่งหาเงินยิ่งกว่าบริการ จึงไม่จำเป็นต้องมีจรรยาบรรณสำหรับผู้ประกอบธุรกิจ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องประกอบกิจกรรมโดยไม่รับค่าตอบแทน เพราะผู้ประกอบวิชาชีพก็ต้องหาเลี้ยงชีพด้วย จะหวังแต่เงินบริจาคคงจะไม่ได้รับความสะดวกเพียงพอ จึงจำเป็นต้องมีอัตราค่าตอบแทนพอสมควรกับการบริการและความรับผิดชอบ แต่ถึงอย่างไรผู้ประกอบวิชาชีพซึ่งมุ่งประกอบกรเพื่อรับใช้สังคมที่ตั้ง ย่อมจะมีจิตใจและการแสดงออกในความประพฤติขณะทำงานนั้น ๆ ต่างกันมากกับผู้ประกอบธุรกิจที่มุ่งแต่จะกอบโกยผลประโยชน์แต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ มีจรรยาบรรณของตนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการประพฤติปฏิบัติขณะทำงานนั้น ๆ

การประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีเป้าหมายเพื่อบริการสังคมในด้านความบันเทิงข่าวและความรู้รอบตัว และเพื่อสร้างบุคลิกภาพของตนเองในการเป็นสื่อบริการสังคมด้านการทำให้ข่าวสารและความรู้ด้วยความเที่ยงตรง

สำหรับจรรยาบรรณวิชาชีพของสื่อมวลชนมีดังนี้

- (1) พึงตระหนักในความรับผิดชอบต่อทุกเรื่องที่อยู่ทางสื่อมวลชน
- (2) พึงเสนอข่าวตามที่มีหลักฐาน ถ้าหากภายหลังพบว่าผิดพลาดพึงแก้ไขด้วยความ

ความรับผิดชอบ

- (3) พึงเสนอความรู้รอบตัวที่มีคุณประโยชน์ต่อคนจำนวนมาก ทั้งนี้โดยพิจารณาเหตุผลมิใช่ชอุมตามความต้องการของมวลชนแต่เพียงอย่างเดียว
- (4) พึงเสนอความบันเทิงที่ใหม่เป็นพิษเป็นภัย ถ้าจำเป็นพึงแยกประเภทของผู้ชมและประกาศให้ทราบ
- (5) พึงสนองเป้าหมายของสังคม โดยสนับสนุนการธำรงชาติ ศาสนา สถาบันกษัตริย์ และระบอบประชาธิปไตย
- (6) พึงสุจริตต่อหน้าที่โดยไม่ยอมรับอำมิสลินจ้าง ให้บิดเบือนเจตนาธรรมของตนเอง
- (7) พึงงดเว้นอบายมุขต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเสียดีสรภาพในการประกอบอาชีพด้านนี้
- (8) พึงงดเว้นการใช้สื่อมวลชนเพื่อการกลั่นแกล้งหรือก่อกวน
- (9) ห้ามพินิจให้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือของผู้ใดผู้หนึ่งที่มีเป้าหมายมิชอบ
- (10) พึงส่งเสริมให้อำนาจทุกฝ่ายตามรัฐธรรมนูญ มีเสียดีสรภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของตนตามกฎหมาย
- (11) พึงถือว่าเกียรติและบุคลิกภาพของตนอยู่เหนือสิ่งใดทั้งหมด
- (12) พึงกล้าชี้อันตรายของสังคมด้วยความบริสุทธิ์ใจ

จรรยาบรรณวิชาชีพผูกมัดผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ดีกว่าศีลธรรมของศาสนา กล่าวคือศีลธรรมของศาสนายึดถือกันโดยสมัครใจ ตามจิตใจของศรัทธาของตน ส่วนจรรยาบรรณวิชาชีพมีผลผูกมัดผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ยิ่งกว่า คือ มีผลผูกมัดให้ต้องปฏิบัติโดยมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเป็นเดิมพัน อย่างไรก็ตาม จรรยาบรรณวิชาชีพก็ยังมีประกาศิตหย่อนกว่าข้อบังคับโดยมีโทษเป็นเครื่องหนุนหลัง ทั้งนี้ถ้าพิจารณาแง่ประกาศิตบังคับก็จะเห็นได้ว่า ศีลธรรมมีประกาศิตบังคับในระดับ "ควร" จรรยาบรรณวิชาชีพมีประกาศิตบังคับในระดับ "ต้อง"

จรรยาบรรณวิชาชีพมีความสำคัญ ทั้งนี้เพราะในสังคมปัจจุบัน ศีลธรรมของศาสนาและกฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ไม่เพียงพอที่จะผูกมัดผู้ประกอบกิจการต่าง ๆ ให้กระทำการภายในขอบ

เขตแห่งความถูกต้องและความเป็นธรรมในสังคม ทั้งนี้เพราะศีลธรรมเป็นมาตรการแนะนำที่ถือกันโดยสมัครใจตามจิตขั้นแห่งความศรัทธาของแต่ละบุคคล มีประกาศิตบังคับเพียงระดับ "ควร" ไม่ใช่ว่ามาตรการบังคับใช้ "ต้อง" ยึดถือปฏิบัติจึงไม่มีความศักดิ์สิทธิ์พอที่จะผูกมัดผู้ประกอบกิจการทุกคนให้กระทำการโดยถูกต้องและอย่างเป็นธรรมต่อสังคมได้ ส่วนกฎหมาย ซึ่งมีประกาศิตบังคับในระดับ "ต้อง" นั้นก็เป็นมาตรการที่บังคับได้เพียงผิวเผินภายนอก ไม่มีอำนาจบังคับภายในจิตใจของผู้ประกอบกิจการใด ๆ ไม่ให้หาทางหลบเลี่ยงกฎหมายทั้งโดยตรงและโดยอ้อมได้ สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบันทำให้แต่ละคนดิ้นรนแย่งกันทำมาหากิน โดยมุ่งสนใจกันแต่ความเจริญทางวัตถุและทอดทิ้งความเจริญทางจิตใจไปเสียมาก จนมีการละเลยไม่สนใจต่อความถูกต้องทางศีลธรรมและกฎหมาย สนใจแต่ประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป จนละเลยไม่ค่อยจะนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม สนใจสิทธิเสรีภาพที่เรียกร้องกันเป็นส่วนตนมากกว่าหน้าที่ที่พึงกระทำเพื่อส่วนรวม ยิ่งกว่านั้นในสมัยปัจจุบัน ผู้ประกอบกิจการอย่างเดียวกันมักจะรวมกลุ่มกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันจึงทำให้อำนาจของผู้ประกอบกิจการบางกลุ่มมีอำนาจต่อรองถึงกับบังคับกฎหมาย ได้ตามใจชอบจนเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคและสังคม สภาพการณ์เช่นนี้หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับธุรกิจธรรมดา ซึ่งไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่สังคม และประชาชนสามารถหลีกเลี่ยงไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนั้นได้ก็พอจะปล่อยให้เป็นไปตามกฎแห่งกรรมภายใต้มาตรการบังคับของศีลธรรมและกฎหมาย ซึ่งไม่ค่อยจะทันทั่วถึงกันนั้นได้ แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับบริการ ซึ่งต้องการความถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อสวัสดิภาพของประชาชน หรือประชาชนไม่ได้รับบริการนั้นประชาชนจะต้องเดือดร้อนโดยไม่มีทางเลือกแล้ว จะปล่อยให้สภาพการณ์ดังกล่าวเป็นอยู่ต่อไปโดยหวังพึ่งกฎแห่งกรรมแต่ทางเดียวหาไม่ได้ จำเป็นจะต้องหาทางป้องกันทางอื่นเพิ่มเติมให้มีความศักดิ์สิทธิ์เพิ่มขึ้น เพื่อมิให้เกิดสภาพการณ์ดังกล่าว ทางป้องกันดังกล่าวนี้ในปัจจุบันนิยมกำหนดให้การประกอบการที่ต้องใช้หลักวิชาการ เพื่อสวัสดิภาพของประชาชนนั้นเป็นการประกอบวิชาชีพโดยมีจรรยาบรรณวิชาชีพกำหนดไว้เป็นจรรยาบรรณให้ผู้ประกอบการ เช่นนั้นยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการประกอบการนั้น เพื่อให้ประกอบการตามหลักวิชาการในลักษณะบริการสังคมให้เกิดความสวัสดิภาพ ไม่เช่นนั้นลักษณะธุรกิจที่มุ่งแต่จะหาประโยชน์ส่วนตัว จรรยาบรรณวิชาชีพนั้นแม้จะมีสภาพบังคับในระดับ "พึง" แต่ก็ผลผูกมัดทางจิตใจแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพโดยมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และแห่งผู้ประกอบการวิชาชีพนั้น เป็นประกัน จึงผูกมัด

จิตใจให้ประกอบวิชาชีพนั้นในทางที่ถูกต้องควรตามหลักวิชาการให้เป็นผลดีแก่สังคมและมุ่งงานทางบริการสังคมยิ่งขึ้น และเพื่อให้จรรยาบรรณวิชาชีพแต่ละสาขามีผลบังคับศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้นวงการวิชาชีพต่าง ๆ มักจะตั้งองค์กรขึ้นควบคุมจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ

ปัจจุบันวิชาชีพพิเศษศาสตร์ด้านการหนังสือพิมพ์มีสมาคมที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นหลายสมาคมที่สำคัญได้แก่ สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงแห่งประเทศไทย สมาคมผู้สื่อข่าวกีฬาแห่งประเทศไทย สมาคมนักหนังสือพิมพ์ภูมิภาคแห่งประเทศไทย เป็นต้น สมาคมวิชาชีพดังกล่าว แม้จะมีชื่อต่างกันหรือขอบเขตการทำงานแตกต่างกันก็ตาม แต่ผู้ประกอบอาชีพในสมาคมเหล่านั้นก็ปฏิบัติงานโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การให้ความรู้ข่าวสาร และเป็นตลาดเสรีแห่งความคิดเห็นของสาธารณชนเหมือนกัน จริยธรรมหรือจรรยาบรรณที่สมาคมวิชาชีพกำหนดขึ้น ถึงแม้จะต่างกันบ้างในข้อความ แต่ก็สนองจุดประสงค์เดียวกัน คือ ใช้สำหรับเป็นกรอบปฏิบัติของสมาชิกนั่นเอง

(5) จริยธรรมของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2507)

โดยที่งานและอาชีพหนังสือพิมพ์ได้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย จึงเห็นสมควรวางจรรยาบรรณของสมาชิกที่เป็นนักหนังสือพิมพ์ประจำอยู่ ณ คณะบรรณาธิการขึ้นไว้ เพื่อส่งเสริมและรักษาเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิกดังต่อไปนี้

1. รายงานข่าวด้วยความซื่อตรงและสุภาพ ไม่ละเว้นการเสนอข้อเท็จจริงอันเป็นสาระประโยชน์และบิดเบือนข้อเท็จจริงด้วยประการใด ๆ
2. เคารพความไว้วางใจใด ๆ ที่ได้รับการติดต่อหน้าที่
3. ส่งเสริมภราดรภาพบังคับจากความเป็นสมาชิกของสมาคมฯ และละเว้นการถือเอาประโยชน์ของเพื่อนสมาชิกเป็นของตนโดยไม่ชอบธรรม

4. ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวในการปฏิบัติหน้าที่ และไม่รับสินจ้างรางวัลหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ อันเป็นเครื่องจูงใจให้ไม่เคารพหน้าที่และอาชีพ
5. ปฏิบัติการให้ได้มาซึ่งข่าวภาพและเอกสารต่าง ๆ ด้วยวิธีการอันชอบธรรม
6. แสดงตนว่าเป็นผู้แทนหนังสือพิมพ์ก่อนจะสัมภาษณ์บุคคลใดบุคคลหนึ่งด้วยความมุ่งหมายจะนำเรื่องนั้น ๆ มาพิมพ์โฆษณา
7. รักษาและส่งเสริมเกียรติคุณและชื่อเสียงแห่งความเป็นนักหนังสือพิมพ์ไว้เป็นอย่างดี

(6) จริยธรรมสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในที่นี้กำหนดขึ้นตามร่างจริยธรรมของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (Journalist Association of Thailand) ซึ่งที่ประชุมนักหนังสือพิมพ์มีมติรับรองในการสัมมนาทั่วประเทศที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2511 มีคำปรารภเริ่มต้นไว้ ดังนี้

"โดยความหวังใจต่ออาชีพนักหนังสือพิมพ์และมองเห็นความจำเป็นของการที่นักหนังสือพิมพ์ควรมีจริยธรรมไว้เป็นทางปฏิบัติเพื่อความมีศักดิ์ และปณิธานแห่งอาชีพของคณะกรรมการบริหารของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้ปรึกษากันในการประชุมครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 มีมติกำหนดจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ไว้ดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบ (responsibility) ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์อันชอบธรรมของปัจเจกชน สถาบัน ประเทศชาติ ศาสนา และราชบัลลังก์ (ตรงกับหลักานพุทธศาสนา คือ กิจฉุณาม)
2. ความมีเสรีภาพ (freedom) ได้แก่ เสรีภาพที่มีความรับผิดชอบต่อก้ำกับ (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ปวารณาหรือธรรมาธิปไตย)

3. ความเป็นไท (independence) ได้แก่ ความเป็นไทของใครทั้งกาย และจิตใจ โดยไม่มีสิ่งอื่นใด (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ความเป็นไทของกุศลมูล)

4. ความจริงใจ (sincerity) ได้แก่ ความเป็นผู้เปิดเผย คิดพูดต้อง ราบรื่น (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ สัจจะ)

5. ความเที่ยงธรรม (impartiality) ได้แก่ ความเป็นกลาง หรือความเป็น เข้าใจใครออกใคร (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ความไม่อคติ 4 ประการ อันได้แก่ มันทาคติ ความลำเอียงเพราะรัก โทษาคติ ความลำเอียงเพราะชัง คยาคติ ความลำเอียง เพราะกลัว โมหาคติ ความลำเอียงเพราะหลง)

6. ความมีใจเป็นนักกีฬา (fair play) ได้แก่ การปฏิบัติอันดีงามไม่ละเมิดสิทธิ ส่วนบุคคล เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ สุภมิตี)

7. ความมีมารยาท (decency) ได้แก่ การใช้ภาษาและภาพที่ไม่หยาบโผนและ ลามกอนาจาร หรือส่อไปในทางดั่งกล่าว (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ อาจารย์สมบัติ)

(7) จริยธรรมของสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2519)

สำหรับจริยธรรมของสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทยมีดังนี้คือ

1. จักต้องส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของการเสนอข่าวและความคิดเห็น

2. จักต้องให้ประชาชนได้ทราบข่าวเฉพาะที่เป็นจริง การเสนอข่าวสารใด ๆ ออกพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ถ้าปรากฏว่าไม่ตรงต่อความเป็นจริง ต้องรีบจัดการแก้ไขให้ถูกต้อง โดยไว

3. ในการจะได้ข่าว ภาพ หรือเอกสารใด ๆ มาเป็นของตน เพื่อประโยชน์ต่อ การเสนอข่าวจักต้องใช้วิธีการที่สุภาพและสัตย์ซื่อเท่านั้น

4. จักต้องเคารพในความไว้วางใจของผู้ให้ข่าว และรักษาไว้ซึ่งความลับของแหล่งข่าว
5. จักต้องปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยมุ่งหวังต่อสาธารณประโยชน์ ไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว หรือหมู่คณะใด ๆ โดยไม่ชอบธรรม
6. จักต้องไม่กระทำการ อันเป็นการบั่นทอนเกียรติ หรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ

(8) จริยธรรมของสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (2523)

จริยธรรมของสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย มีดังนี้

1. ส่งเสริมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ให้มีเกียรติและศักดิ์ศรี
2. ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของนักหนังสือพิมพ์ ตลอดจนความรับผิดชอบและจรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์
3. เสริมสร้างสวัสดิภาพ ส่งเสริมสวัสดิการ และสนับสนุนสิทธิอันชอบธรรมของนักหนังสือพิมพ์
4. ส่งเสริมความสามัคคี และภราดรภาพของนักหนังสือพิมพ์
5. สนับสนุน และส่งเสริม ให้นักหนังสือพิมพ์มีบทบาทในการสร้างสรรค์ความสมบูรณ์พูนสุข ความเป็นธรรม และสันติสุขในสังคม
6. ร่วมมือกับองค์กร และนักหนังสือพิมพ์ในนานาประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างกัน รวมทั้งผูกมิตรภาพและสันติภาพของโลก"